

Oponentský posudok na habilitačnú prácu

Mgr. Gabriela Petres, PhD.

Za siedmimi horami. Poetika rozprávkového románu

Habilitačná práca G. Petres sa týka hlavných otázok žánra rozprávkového románu z hľadiska hybridizácie, t. j. jeho „dvojtvárnosti“. Predloženú problematiku autorka prezentuje v kontexte genológie, naratológie, feminizmu a literárnej onomastiky.

Práca – okrem úvodu – sa skladá zo siedmich kapitol, v ktorých sa habilitantka venuje poetike rozprávkového románu, jeho tematickému svetu, zobrazeniu postáv a priestoru a inklinácii rozprávkového románu k hravosti, a to zo siedmich rôznych hľadísk. Uvedené aspekty Gabriela Petres čiastočne už spracovala vo svojich odborných štúdiách, vo svojej habilitačnej práci sa im venuje na pozadí bohato rozvetveného diskurzu o detskej literatúre. Treba konštatovať, že dôkladne pozná súčasné teoretické práce o detskej literatúre a rozprávkovom románe nielen v maďarskom, ale aj v slovenskom jazyku, a so svojimi originálnymi myšlienkami a interpretačnými postrehmi obohacuje tento živý diskurz.

Základným východiskom Gabriely Petres je žánrová hybridita rozprávkového románu, t. j. jeho zloženie z rozprávkových a románových prvkov. Autorka v tejto súvislosti vychádza z koncepcií V. J. Proppa a M. M. Bachtina. Na pozadí konkrétnych príkladov porovnáva štruktúry postáv, udalostí a časopriestoru v rozprávkovom románe a v čarodejnej rozprávke, pričom presvedčivo artikuluje aj základné naračno-poetické znaky žánru a vyčleňuje rôzne typy moderných (predovšetkým súčasných) rozprávkových románov.

Pri analýze rozprávkových postáv vychádza z pôvodných siedmich rol čarodejnej rozprávky, premeny týchto rol sleduje cez procesy individualizácie postáv, s čím tradičná rozprávková štruktúra sa narúša a vzniká priestor – citujúc Á. K. Papp – pre vyjadrenie komplikovanosti života. Petres správne zdôrazňuje, že postavy rozprávkového románu charakterizuje potreba vytvorenia osobnej identity, čo vedie aj k profanizácii archetypov čarovnej rozprávky. S tým súvisí aj deheroizácia a objavenie sa tzv. váhajúceho hrdinu, a rovnako aj prechod medzi rolami postáv, čo – na pozadí architextuálnych súvislostí – otvára horizont protikladných očakávaní: „(...) reinterpretované charaktery sa dajú dekodovať len

vtedy, ak recipient pozná ich stereotypické funkcie v čarovných rozprávkach.“ (Petres, 2021, 176)

Obzvlášť treba oceniť snahu habilitantky aplikovať výskumné aspekty feministickej literárnej teórie vo výskume ženských postáv rozprávkového románu.

V habilitačnej práci je venovaný široký priestor aj tematickému rozboru rozprávkových románov. V centre záujmu G. Petres sú jazykové a tematické tabu, ktoré sú v rozpore s tradičnými očakávaniami, keďže žánru klasickej detskej literatúry sú cudzie. Prelomenie tematických tabu je v úzkej súvislosti s „modernizovanými postavami“ rozprávkových románov, ktoré sa často nachádzajú v krízových situáciách. Hlavné postavy takýchto rozprávkových románov sú deti, detskí hrdinovia často reflektujú na spoločenské problémy, pričom sa prehodnocujú aj niektoré kultúrne stereotypy, inakosť atď. G. Petres vo svojej práci citlivo reaguje aj na literárnu reflexiu ekologických problémov súčasnosti v rozprávkových románoch, ktoré tematizujú dôsledky ekologickej krízy a možnosti jej eliminovania.

Zobrazeniu priestoru, intermedialite žánra a hravosti rozprávačskej techniky sú v práci tiež venované samostatné kapitoly. Kapitoly o intermediálnom charaktere a hravosti rozprávkového románu podľa môjho názoru patria k najoriginálnejším častiam habilitačnej práce, v ktorých sa jednoznačne odzrkadľujú vlastné interpretačné skúsenosti habilitantky a jej hlboké znalosti žánru. O vizuálnych naratívnych aspektoch rozprávkového románu a o jeho vzťahu k populárnej literatúre doteraz vzniklo oveľa menej odborných prác, ako o iných súvislostiach žánru, a preto zistenia a hĺbkové analýzy G. Petres výrazne obohacujú odbornú literatúru aj v tomto ohľade.

Odborný jazyk habilitačnej práce je zrelý, svedčí o dlhoročných publikačných skúsenostiach habilitantky. G. Petres vo svojej práci s elegantnou sebaistotou používa terminológiu naratológie, žánrovej teórie, feminizmu, intermediality, teórie populárnej literatúry a iných disciplín či smerov. Tým vstupuje do radu teoretikov, ktorí v prípade výskumu rozprávkovej literatúry nepokladajú za smerodajné uplatnenie pedagogicko-etických výskumných aspektov, ale používajú rovnaké metódy a postupy analýzy, ako pri literatúre písanej pre dospelých.

Na základe predloženej práce a splnení ostatných kritérií odporúčam po úspešnej obhajobe udeliť Mgr. Gabriele Petres, PhD. titul docent v odbore cudzie jazyky a kultúry.

V Nitre, 31. augusta 2021

Dr. habil. PaedDr. Žofia Bárčiová, PhD.